

.....
**ปรากฏการณ์ทางสังคม: ผี, พราหมณ์, พุทธ ในการพัฒนาคุณธรรมบนต้นทุนศรัทธาเดิม
ของชุมชนบ้านยอดแกง ตำบลยอดแกง อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์**
**Social Phenomenon: Ghosts, Brahmins, Buddhists in Moral Development on the Original
Faith Cost of Ban Yod Kaeng community, Yod Kaeng Sub-district,
Na Mon district, Kalasin Province**

พระครูวิบูลวุฒิกร, อาทิตย์ บำรุงเอื้อ, ดุสิต ศรีโคตร, และ เกวลี ศรีโคตร*

Phrakhru Wibulwuthikorn, Artit Bumroong-eir, Dusit Srikote, and Kewalee Srikote*

วัดอโศการาม ตำบลยอดแกง อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์

Asokaram Temple, Yod Kang Subdistrict, Namon District, Kalasin Province

*Corresponding author e-mail: ok_1902@hotmail.com

Received 04/07/2021

Revise 30/07/2021

Accepted 03/08/2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคม ผี พราหมณ์ พุทธ ในการพัฒนาคุณธรรมบนต้นทุนศรัทธาเดิมของชุมชนบ้านยอดแกง ตำบลยอดแกง อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธีคือ การวิจัยเชิงปริมาณควบคู่การวิจัยเชิงคุณภาพ เนื่องจาก ข้อค้นพบบางอย่างไม่สามารถอธิบายได้ด้วยข้อมูลเชิงปริมาณที่มีอยู่ในกรณีเช่นนี้ นักวิจัยจะใช้วิธีการเชิงคุณภาพเพื่อหาข้ออธิบายให้แก่ข้อค้นพบนั้น หรือมีเช่นนั้นนักวิจัยจะดำเนินการศึกษาเชิงคุณภาพไปพร้อม ๆ กับการศึกษาเชิงปริมาณเลยก็ได้ และประยุกต์ใช้ระเบียบวิธีวิทยาของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community – Based Research : CBR) ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ซึ่งมีวิธีวิทยา 7 ขั้นตอน คือ (1) แสวงหาตัวนักวิจัย นั่นคือชาวบ้านสามารถเป็นนักวิจัยได้ ไม่จำกัดเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ ฯลฯ (2) การพัฒนาโจทย์วิจัย/พัฒนาโครงการวิจัย คือการเข้าใจงานวิจัยแบบ CBR เพื่อเชื่อมโยงปัญหา/ประเด็น (Text) ให้สัมพันธ์กับบริบทแวดล้อม (Context) (3) การออกแบบวิจัย (4) การทำความเข้าใจร่วม (5) การจัดการข้อมูล ซึ่งในขั้นตอน (3), (4), (5) นี้ เป็นไปตามวิธีวิทยาของการวิจัยทั่วไป โดย CBR เป็นงานวิจัยแบบ Participatory Action Research (PAR) ที่สร้างความเข้าใจร่วมกันที่มีขอบเขตกว้างขวาง ได้สิ่งอื่น ๆ มากกว่าได้ข้อมูล (6) การใช้ประโยชน์จากข้อมูล คือนำไปเป็นแนวทางแก้ปัญหาในพื้นที่/องค์กร คืนข้อมูลให้ชุมชน นำไปขยายผลสู่กลุ่มอื่น/พื้นที่อื่น เป็นหลักสูตรท้องถิ่น เป็นเนื้อหาการสร้างกลไกการจัดการของชุมชน เป็นนโยบายท้องถิ่น (7) การถอด/สรุปบทเรียน ถือได้ว่าเป็นนวัตกรรมของวิธีวิทยา เพราะเป็นการพัฒนาปัญญา/วิธีคิดของคน ผลการวิจัยพบว่าปรากฏการณ์ทางสังคมบ้านยอดแกง ตำบลยอดแกง อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์

1. มีการปรับประยุกต์หลักการระตา 6 ให้เป็นคำถามนำเพื่อศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมสิ่งใดเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและมีความสำคัญจากอดีตถึงปัจจุบันอะไรเป็นความจริงของชีวิตแนวปฏิบัติตามหลักทางศาสนาเป็นอย่างไร การให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้เป็นอย่างไรการเคารพตนเองการเคารพผู้อื่นเป็นอย่างไร

2. การสังเคราะห์คุณลักษณะชุมชนการระตาธรรมจากการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมบ้านยอดแกง ผ่านยุคต่าง ๆ และจากคำถามนำที่ปรับมาจากการระตา 6 กำหนดคุณลักษณะชุมชนการระตาธรรมได้ 8 ประการคือ 1)มองเห็นคุณค่าและยึดถือว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งสำคัญ2) เข้าใจในความจริงของชีวิต3)ยึดแนวปฏิบัติตามหลักทางศาสนา4) ให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้5)เคารพตนเอง6)เคารพผู้อื่น7)มีการสละให้8)มีใจงามใจผ่องแผ้ว

3. ประเด็นสำคัญคือชุมชนกำลังเผชิญกับความเสี่ยงต่อการสูญหายเรื่องคนเคารพคน และคนเคารพสิ่งเหนือธรรมชาติ หลังจากเรื่องคนเคารพธรรมชาติได้สูญหายไปจากชุมชน แต่ที่ชุมชนยังคงดำเนินวิถีของตนไปได้นั้นเพราะ ชุมชนมีจุดแข็งอยู่ในเรื่องความเคารพทั้งการเคารพตนเองและการเคารพคนอื่น อีกทั้งมีความใจงามที่ยังเอื้ออาทรกันและแบ่งปัน ยึดมั่นในขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี จึงนำจุดแข็งนี้ไปสู่การสร้างกระบวนการชุมชนการระตาธรรมที่เหมาะสมในชุมชนบ้านยอดแกง เพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ในการสร้างความเข้มแข็งและมีภูมิคุ้มกันให้กับชุมชนกินดีอยู่ดี เป็นสังคมใจงามต่อไป

คำสำคัญ: ผี, พราหมณ์, พุทธ

Abstract

The purpose of this research was to study the social phenomenon: Ghost : Brahmin: Buddhist in moral development based on the original faith cost of Ban Yod Kang community, Yod Kang sub-district, Namon district, Kalasin province which uses Mixed Methodology and applies the Community-Based Research (CBR) methodology of the Research Fund Office which has 7 steps including: (1) Seeking a researcher, that is, villagers can be researchers regardless of gender/age/education/profession, etc. (2) Developing a research problem is to understand CBR research in order to relate the problem/text to the context. (3) Research design. (4) Mutual understanding. (5) Data management in which steps (3), (4), (5) are in accordance with the scientific method of general research by CBR Participatory Action Research (PAR) to create mutual understanding that is broader and gains more than information. (6) The utilization of information is to be used as a solution to problems in the area/organization, returning the information to the community and extending it to other groups/area. (7) Removing/summarizing lessons can be regarded as an innovation of methodology because it is the development of human

intelligence/way of thinking. The results showed that the social phenomena of Ban Yod Kang were as follows:

1. The community has adapted the six principles of reverence as a leading question to study social phenomena. What is the value and importance from the past to the present, what is the truth of life, what is the religious practice? . What is the importance of learning, what is self-respect, what is respect for others?

2. Synthesis of the reverent community attributes from the study of the social phenomenon of Ban Yod Kang through various eras and from the leading questions adapted from the 6 Reverence Ta, 8 characteristics of the reverent community can be identified as follows: (1) Appreciation; and take that as important, (2) understand the truth of life, (3) adhere to religious principles, (4) focus on learning, (5) self-respect, (6) Respect others, (7) giving sacrifices, and (8) having a pure heart.

3. The key point is that communities are facing the risk of extinction of respect for the people and the respect for the supernatural. After the respect for nature has disappeared from the community, but the community continues to lead its own way because the community has the strength of respect for both self and others. In addition, there is a kindness that is caring and sharing, adhering to traditions, customs. Therefore, this strength will be used to create a community process of reverence that is appropriate in the community in order to drive activities to build strength and immunity for the community of well-being, which is a hospitable society.

Keywords: Ghosts, Brahmins, Buddhists

บทนำ

สังคมไทยกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านอย่างรวดเร็ว ตามกระแสโลกที่เปลี่ยนแปลงไป ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างมากมาย จึงมีความจำเป็นต้องเร่งเสริมสร้างความสัมพันธ์ของคนในสังคมให้มีคุณค่าและตระหนักถึงผลประโยชน์ของสังคม การสร้างค่านิยมใหม่ที่ยอมรับร่วมกันบนฐานของความไว้วางใจและเกื้อกูลกันในสังคม โดยการเสริมสร้างทุนทางสังคมและความสัมพันธ์ของคนในสังคม ปลุกฝังกระบวนการคิดในการเคารพซึ่งกันและกัน การอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความเชื่อและวัฒนธรรมที่หลากหลาย ยอมรับข้อจำกัดความแตกต่างของอัตลักษณ์ในพื้นที่และเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกันที่ดี และสร้าง

ค่านิยมใหม่ที่เป็นที่ยอมรับบนพื้นฐานของความไว้วางใจเกิดความร่วมมือ แบ่งปันและ เอื้ออาทรกันในสังคม (คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554)

ภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านคุณค่าและความสำคัญต่อวิถีชีวิต วัฒนธรรม กระบวนการเรียนรู้และแนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืน โดยการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาสังเคราะห์เพื่อสรุปเป็นองค์ความรู้ พบว่า ในด้านของคุณค่าและความสำคัญต่อวิถีชีวิต วัฒนธรรมและกระบวนการเรียนรู้ นั้น ภูมิปัญญาท้องถิ่นถือเป็น ความรู้ที่เป็นองค์รวม โดยการรวบรวมความรู้ต่าง ๆ ให้มาสัมพันธ์กันจนเกิดมิติรอบด้าน สะท้อนความคิด ความเชื่อ ความใฝ่ฝัน ความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว คนในชุมชนท้องถิ่นและจารีตประเพณีต่าง ๆ ซึ่งเป็นรากฐานการดำรงชีวิตของคนในสังคมนั้น เป็นสรรพวิชาความรู้ทั้งหมดที่ชุมชนท้องถิ่นใช้แก้ปัญหาหรือจรรโลงชีวิต ในการดำรงชีวิตของชุมชนท้องถิ่น ทำให้ชุมชนและชาติผ่านพ้นวิกฤตและด ารงความเป็นชาติ หรือชุมชนไว้ได้ส่วนแนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืนนั้น หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาควรจัดหลักสูตรที่มีเนื้อหา 3 ลักษณะเป็นองค์ประกอบ ได้แก่ วิชาที่เป็นสากล (Universal Content) เช่น คณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์วิชาที่เป็นความรู้เกี่ยวกับชาติของตนเอง (National Content) เช่น ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม และวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับท้องถิ่น (Local Content) โดยมีแนวทางการ นำภูมิปัญญาเข้าสู่ระบบการศึกษาตลอดชีวิต คือ 1) ภูมิปัญญาไทยกับการศึกษาในระบบ ควรกำหนดให้โรงเรียน มีหลักสูตรการเรียนการสอน ตำรา หนังสือประกอบเกี่ยวกับภูมิปัญญาไทย 2) ภูมิปัญญาไทยกับการศึกษานอก ระบบ ควรมีการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับเรื่องภูมิปัญญาไทยแก่นักศึกษาและประชาชนทั่วไป และ 3) ภูมิปัญญาไทยกับการศึกษาตามอัธยาศัย ควรส่งเสริมให้มีแหล่งการเรียนรู้ หรือศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญา ไทยของผู้ทรงซึ่งองค์ความรู้ ปราชญ์ชาวบ้าน ศิลปิน/ช่างฝีมือ ฯลฯ ในท้องถิ่นรวมทั้งให้การสนับสนุนในด้าน วัสดุ เครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ (นันทวิช นุนารถ. 2560) ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นรากฐานสำคัญในวิถีการดำรงชีวิตของสังคมไทยตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน ภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละชุมชน มีรูปแบบ มีเอกลักษณ์ที่แตกต่างกัน ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นถึงฐานะความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจสังคมของท้องถิ่นนั้น ๆ เป็น อย่างดี การนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นองค์ประกอบในการจัดกิจกรรมในชุมชนมีความสำคัญกับกรรมวิธีการในท้องถิ่นนั้น การสืบทอดภูมิปัญญามาแต่ครั้งอดีตกาล ถือเป็น องค์ความรู้ที่ผ่านกิจกรรมที่เชื่อมโยงทางความเชื่อพระพุทธศาสนา และสืบทอดกัน มาจน ปัจจุบัน พระพุทธศาสนาและวิถีชีวิตของคนไทยมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันและกันมา อย่าง แนบแน่นทุกยุค ทุกสมัยพระพุทธศาสนา มีบทบาทในการอบรมสั่งสอน ศิลธรรม ปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรม พัฒนา กล่อมเกลาจิตใจ สร้างทัศนคติและค่านิยมที่ดีต่อวัฒนธรรมไทย ให้เกิดแก่ประชาชนพลเมืองด้วยดี ตลอดมา มีหลักธรรมที่มุ่งเน้นสอนให้ผู้ประพฤติปฏิบัติ ตามเป็น คนดีสามารถควบคุมกายวาจาใจได้อย่างดีงาม ในทาง “ประวัติศาสตร์ชาวไทยได้นับ ถือศาสนาพุทธต่อเนื่องตลอดมา ในด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิต ของคนไทยได้ผูกพัน กลมกลืนกับ หลักความเชื่อ และหลักปฏิบัติใน

พระพุทธศาสนา” (กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ, 2541 ; สิริภพ สนวนตง, พระยุดธนา อธิจิตโต, สงวน หล้า โพนทัน. 2563)

อย่างไรก็ตามมีผลงานวิจัยซึ่งเกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งโดยเฉพาะชุมชนชนบทเป็นสังคมแบบเครือญาติ มีโครงสร้างทางสังคมเป็นทั้งแนวราบและแนวตั้ง ทางด้านการเมือง มีการกระจายอำนาจแบ่งการปกครองชุมชนเป็นหมวดหรือคุ้มชุมชนต่างๆ ทางด้านวัฒนธรรมชุมชน มีวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อและพิธีกรรมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ และทางด้านเศรษฐกิจ มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์เป็นต้นทุนในการผลิต มีการรวมกลุ่มเพื่อการผลิต การจำหน่ายผลผลิตเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชน การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านผู้นำชุมชน การเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลง ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน มีปัจจัยสำคัญคือ กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ระบบเครือข่าย ระบบความสัมพันธ์ในชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานได้ใช้ปัจจัยต่างๆเหล่านี้มากำหนดรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ส่วนกลยุทธ์การนำรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน ได้แก่ กลยุทธ์การบริหารจัดการชุมชน กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของชุมชน กลยุทธ์การสร้างกระบวนการเรียนรู้ กลยุทธ์การสร้างเครือข่าย และกลยุทธ์สร้างจิตสำนึกรักบ้านเกิด (สมบูรณ์ ธรรมลังกา. 2556)

ดังนั้นต้องเสริมสร้างจิตสำนึกทางสังคมและวัฒนธรรมที่ดึงมาด้วยการปลูกฝังความรู้ความเข้าใจให้คนไทยปรับเปลี่ยนความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และควมมีคุณค่าในระดับบุคคล ระดับครอบครัว ระดับชุมชน อีกทั้งยังต้องเสริมสร้างพลังทางสังคมให้ทุกคนสามารถแสดงออกทางความคิดอย่างสร้างสรรค์ โดยเรียนรู้ เข้าใจ และปฏิบัติตนในหน้าที่ที่มีความรับผิดชอบที่ดีในฐานะพลเมืองดีของสังคม มีค่านิยมไม่ยอมรับการกระทำความผิดทุจริตคอร์รัปชัน พร้อมทั้งมีวิถีการดำเนิน ชีวิตในสังคมอย่างมีส่วนร่วมในทุกด้าน แบบมีคุณค่าและมีศักดิ์ศรี เคารพในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และความคิดเห็นที่แตกต่างกันในทางสร้างสรรค์ ส่งเสริมให้มีจิตอาสาเข้าร่วมพัฒนาสังคมในทุกระดับ ตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมกำหนดแนวทาง ร่วมตัดสินใจ และขับเคลื่อนไปสู่ภาคการปฏิบัติจนถึงร่วมตรวจสอบการดำเนินงาน อีกทั้งยังต้องปลูกจิตสำนึกในการเร่งสร้างบทบาทในกิจกรรมต่าง ๆ ของเด็ก เยาวชน สตรี ผู้พิการหรือทุพพลภาพ ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาสทางสังคมและคนยากจน ในชุมชน เพื่อเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถของชุมชน ในการแก้ปัญหาของชุมชนด้วยตนเองบนพื้นฐาน การเคารพสิ่งสำคัญต่างๆ ร่วมกันอย่างจริงจังและจริงจัง ด้วยสัมมาคารวะอันแท้จริง ความเสื่อมถอยทางคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่ดึงมา ส่งผลให้สถาบันทางสังคมมีแนวโน้มอ่อนแอ คนในสังคมขาดความไว้วางใจจากปัญหาความคิดเห็นแตกต่างทางการเมือง ประชาชนอยู่ร่วมกันยากลำบากและขาดการมีส่วนร่วม มีความถึในการใช้ความรุนแรงแก้ไขปัญหามากขึ้นในระดับครอบครัว

จากปัญหาดังกล่าว ได้สร้างแรงบันดาลใจในการสร้างภูมิคุ้มกันแก่ ชุมชนบ้านยอดแกง ตำบลยอดแกง อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ ให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม ด้วยการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ทั้งเรื่อง การศึกษา ทักษะการทำงาน และการดำเนินชีวิต สร้างสถาบันของชุมชนให้มีความเข้มแข็งเป็นพลังร่วมในการทำ หน้าที่และบทบาทได้อย่างเหมาะสมสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา อีกทั้งเสริมสร้างปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงปรารถนา และยึดหลักผลประโยชน์ของชุมชนโดยรวม

ผิ พราหมณ์ พุทธ ในชุมชน มีวิถีดำเนินการให้ชุมชนบ้านยอดแกง มั่นคง ตั้งแต่ก่อนสถานที่ ที่มาตั้งบ้านยอดแกง เป็นป่าดงใหญ่ ป่าดงตรงนี้มีหนองน้ำใหญ่อยู่กลางป่า และมีลำน้ำห้วยแกงก็อยู่กลางป่าเหมือนกัน แต่อยู่ห่างกันประมาณ 500 เมตร ในสมัยนั้นผู้เฒ่าผู้แก่เล่าให้ฟังว่า มีสัตว์น้อย สัตว์ใหญ่ มีมาก เช่น แสด กวาง ช้าง ลิง เสือ และสัตว์น้อยใหญ่มากมาย ส่วนสัตว์ในน้ำ มีทั้งหอย ปู ปลา เต่า มีความอุดมสมบูรณ์มาก จึงได้มีประวัติเล่าสืบๆ มา จึงมีที่ไป ที่มา ของชุมชนบ้านยอดแกงดังนี้

เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2455 ได้มีชาวบ้านจากบ้านนามนใหญ่ นำโดยพ่อใหญ่จันทมาส นามสกุล อุทมนต์ พ่อใหญ่คำใหญ่ นามสกุล ระวังชัย พ่อใหญ่หลวงเทียม นามสกุล สีวาดมา พ่อใหญ่เชียงเนียม ได้พากันเดินทางมาตาม ลำห้วยแกงขึ้นมาเรื่อยๆ มาหยุดอยู่ที่ยอดของลำห้วยแกง ปัจจุบันเป็นบ้านยอดแกงหมู่ที่ 1 พ่อใหญ่ทั้ง 4 คน ก็ได้เดินมาทางทิศใต้ของยอดลำห้วยแกงจึงมาพบหนองน้ำใหญ่ที่อยู่กลางดงกลางป่า มีน้ำเต็มหนอง มีสัตว์มาลงกิน น้ำมากมาย เช่น แสด กวาง ช้าง ส่วนใหญ่จะเป็น ผงแสด ผงกวาง พ่อใหญ่ทั้ง 4 คน ก็เลยพักแรมอยู่ใกล้กับหนองน้ำ ใหญ่ เพื่อจะดูสัตว์ลงกินน้ำ จะล่าเอาสัตว์ พ่อได้สัตว์แล้วก็พากันเดินทางกลับบ้านนามนใหญ่อำเภอกมลาไสยในปัจจุบันนี้ พ่อใหญ่ทั้ง 4 คน พ่อไปถึงบ้านแล้วก็เลยปรึกษาหารือกันว่าสถานที่ตรงนั้นที่เราไปพักแรมมีหนองน้ำ ใหญ่นั้น และมีลำน้ำห้วยแกงที่ไหลผ่านมา ซึ่งมีความอุดมไปด้วย หน่อไม้ กุ้ง หอย ปู ปลา นานาชนิด ถ้าพวกเราไป ตั้งหลักปักฐาน บ้านช่องก็จะดี เพราะตรงนั้นดูแล้วเหมาะกับการทำไร่ทำนาทำมาหากิน เพราะบริเวณหนองแสดกวาง (หนองใหญ่ในปัจจุบัน) เห็นว่าเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ด้วยสิ่งสารสัตว์ พืชพันธุ์-ธัญญาหาร จึงได้ชักชวนเพื่อน บ้านอีก 3 ครอบครัว ได้แก่ พ่อใหญ่ไสย นามสกุล ตรีภามน พ่อใหญ่ขวัญ อุทมนต์ พ่อใหญ่ผาย ดรประทุม รวม เป็น 7 ครอบครัวแรก ที่ขึ้นมาอยู่ เพื่อบุกเบิกสร้างบ้านใหม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคม ผิ พราหมณ์ พุทธ ในการพัฒนาคุณธรรมบนต้นทุนศรัทธาเดิมของชุมชน บ้านยอดแกง ตำบลยอดแกง อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์

ระเบียบวิธีวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตพื้นที่งานวิจัย ชุมชนบ้านยอดแกง ตำบลยอดแกง อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์

ขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน ครู ตัวแทนชาวบ้าน จำนวน 98 รูป/คน ในชุมชนบ้านยอดแกง ตำบลยอดแกง อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์

ขอบเขตระยะเวลา การศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคม ผี พราหมณ์ พุทธในการพัฒนาคุณธรรมบนต้นทุ่นศรัทธาเดิม ของชุมชนบ้านยอดแกง ตำบลยอดแกง อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ ตั้งแต่ มกราคม 2562 – มีนาคม 2562

โดยการวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology) คือ การวิจัยเชิงปริมาณควบคู่การวิจัยเชิงคุณภาพ เนื่องจาก ข้อค้นพบบางอย่างไม่สามารถอธิบายได้ด้วยข้อมูลเชิงปริมาณที่มีอยู่ในกรณีเช่นนี้ นักวิจัยจะใช้วิธีการเชิงคุณภาพเพื่อหาข้ออธิบายให้แก่ข้อค้นพบนั้น หรือมีเช่นนั้นนักวิจัยจะดำเนินการศึกษาเชิงคุณภาพไปพร้อม ๆ กับการศึกษาเชิงปริมาณเลยก็ได้ และประยุกต์ใช้ระเบียบวิธีวิทยา (Methodology) ของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community – Based Research หรือ(CBR) ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ซึ่งมีวิธีวิทยา 7 ขั้นตอน คือ (1). แสวงหาตัวนักวิจัย นั่นคือชาวบ้านสามารถเป็นนักวิจัยได้ ไม่จำกัดเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ ฯลฯ (2). การพัฒนาโจทย์วิจัย/พัฒนาโครงการวิจัย คือการเข้าใจงานวิจัยแบบ CBR เพื่อเชื่อมโยงปัญหา/ประเด็น (Text) ให้สัมพันธ์กับบริบทแวดล้อม (Context) (3). การออกแบบวิจัย (4). การทำความเข้าใจร่วม (5). การจัดการข้อมูล ซึ่งในขั้นตอน 3,4,5) นี้ เป็นไปตามวิธีวิทยาของการวิจัยทั่วไป โดย CBR เป็นงานวิจัยแบบ Participatory Action Research (PAR) ที่สร้างความเข้าใจร่วมกันที่มีขอบเขตกว้างขวาง ได้สิ่งอื่น ๆ มากกว่าได้ข้อมูล (6). การใช้ประโยชน์จากข้อมูล คือนำไปเป็นแนวทางแก้ปัญหาในพื้นที่/องค์กร คืนข้อมูลให้ชุมชน นำไปขยายผลสู่กลุ่มอื่น/พื้นที่อื่น เป็นหลักสูตรท้องถิ่น เป็นเนื้อหาการสร้างกลไกการจัดการของชุมชน เป็นนโยบายท้องถิ่น (7). การถอด/สรุปบทเรียน ถือได้ว่าเป็นนวัตกรรมของวิธีวิทยา เพราะเป็นการพัฒนาปัญญา/วิธีคิดของคน

2.การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่

1. การศึกษาวิจัยเอกสารและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง(Documentary Research) โดยศึกษาจากหนังสือ บทความ วิทยานิพนธ์และข้อเขียนต่าง ๆ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เริ่มต้นจากการลงพื้นที่สำรวจพหุลักษณะท้องถิ่นร่วมกับชุมชนและมีการสำรวจซ้ำหลายครั้งโดยผู้วิจัยและคณะผู้ช่วย ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการเปิดเวทีชาวบ้าน สัมภาษณ์พระภิกษุ ประชาชนชาวบ้าน ผู้นำชุมชน นักวิชาการ ครู ผู้ปกครอง ที่สำคัญคือใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participative Observation) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่ม(Focus Group) ทั้งนี้

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ผู้วิจัยได้เตรียมเทคนิคที่ใช้ในกระบวนการและพร้อมจะปรับเปลี่ยนเทคนิคที่ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เป็นจริง ส่วนการเข้าถึงข้อมูลนั้น ผู้วิจัยจะเป็นผู้ดำเนินการพร้อมด้วยคณะผู้ช่วยวิจัย ในขณะที่วงสนทนาที่ชุมชนในฐานะผู้ให้ข้อมูลแล้วยังเป็นผู้ช่วยเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ซึ่งข้อมูลที่ได้จะทำการเขียนบันทึก (Journal) ลงไว้ในกระดาษชาร์ต ซึ่งเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล หลังจากนั้นผู้วิจัยจะทำการถอดเนื้อหาที่ได้บันทึกไว้เป็นเอกสารทุกครั้งไป ดังนั้นข้อมูลที่ได้จึงประกอบด้วย (1) ข้อมูลจากการสำรวจพหุลักษณะท้องถิ่น (2) ข้อมูลจากเวทีชาวบ้าน (3) ข้อมูลจากผู้รู้ (key success) ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ได้แก่ พระภิกษุ ประชาชนชาวบ้าน ผู้นำชุมชน (4) ข้อมูลจากเอกสารท้องถิ่น

3. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ซึ่งมุ่งเน้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) โดยกระบวนการจัดกิจกรรม และกระบวนการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Observation)

ผลการวิจัย

การศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมชุมชนคาร์วะตะธรรมในบ้านยอดแก่งผ่านสถาบันหลักของชุมชนแบ่งออกเป็น 3 ยุคด้วยกัน คือ ยุคที่มีแต่บ้าน ยุคที่มีบ้าน และวัด และ ยุคที่มีบ้าน วัด และโรงเรียน ดังนี้

1. ยุคที่มีแต่บ้าน ในยุคที่มีแต่บ้านยังไม่ได้สร้างวัดนั้น วงสนทนากลุ่มย่อยได้สันนิษฐานว่าเป็นช่วงเวลาที่ไม่ยาวนานนักแล้วจึงได้มีการสร้างสำนักสงฆ์ด้วยเหตุที่ผู้คนในชุมชนยังมีวิถีชีวิตพึ่งพิงธรรมชาติและมีความอุดมสมบูรณ์ วิถีชีวิตจึงเห็นคุณค่าและยึดถือเอาธรรมชาติเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ผู้คนในชุมชนเข้าใจความเป็นจริงในการดำเนินวิถีชีวิต ที่ยึดถือปฏิบัติตามแนวทางศาสนาที่เคยได้รับการสั่งสอนมา แม้จะยังไม่มีวัด ผู้คนอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานทางศีลธรรมและคุณธรรม ให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้ในการดำเนินชีวิตที่พึ่งพิงธรรมชาติ มีความเคารพในตนเองบนรากฐานกฎกติกาทางศีลธรรม ยังให้การเคารพผู้อื่นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน แบ่งปันความรู้ต่อกัน เอื้ออาทร แบ่งปันด้วยจิตใจบริสุทธิ์ อยู่กันอย่างสงบร่มเย็นเป็นชุมชนใจงาม ใจผ่องแผ้ว

2. ยุคที่มีบ้านและวัด วงสนทนาได้สันนิษฐานว่า หลังจากการตั้งบ้านซึ่งอยู่ในช่วงเวลาไม่นานนัก มีการสร้างสำนักสงฆ์บริเวณค่างหนองใหญ่ ในเวลาต่อมาสำนักสงฆ์ได้รับ วิสุงคามสีมาในปี 2515 เป็นวัด ซึ่งในยุคที่มีบ้าน มีวัดนี้ ผู้คนในชุมชนยังยึดถือเอาธรรมชาติเป็นสิ่งสำคัญ ยังมีวิถีชีวิตที่พึ่งพิงธรรมชาติ อีกทั้งยังเข้าใจความเป็นจริงของชีวิตและดำเนินชีวิตตามแนวทางศาสนาตามคำสอนที่มีวัดเป็นศูนย์กลางเผยแผ่ และยังคงให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้ เคารพตนเอง เคารพผู้อื่นมีการสละให้แบ่งปันกันและความมีจิตใจงาม ใจผ่องแผ้ว แม้ความเข้มข้นจะสู้ยุคที่มีแต่บ้านไม่ได้

3. ยุคที่มีบ้าน วัดและโรงเรียน ในวงสนทนาเห็นพ้องกันว่า การแยกโรงเรียนออกจากวัดในปี 2477 นั้น ทำให้เกิดปัญหาคุณภาพของคนในชุมชน ทำให้ การศึกษามีการแข่งขันเป็นเลิศทางความสามารถ แต่กลับขาดและ

เห็นทางวิถีชีวิตของชุมชน ผู้คนโดยเฉพาะคนรุ่นใหม่เริ่มส่อเค้าให้เห็นความเป็นมนุษย์น้อยลง เป็นคนที่ลุ่มหลงใน
อวิชชาและสิ่งมอมเมา ลุ่มหลงความทันสมัยเพื่อก้าวตามประเทศที่พัฒนา จนลืมรากเหง้าและอัตลักษณ์ของตนจน
ขาดการเห็นคุณค่าและยึดถือสิ่งสำคัญในการดำเนินชีวิต ทั้งวิถีชุมชนที่พึงพิงธรรมชาติ ทำลายธรรมชาติให้เสื่อม
โทรมลงด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่และสารเคมีทั้งหลาย ไม่เข้าใจความเป็นจริงของชีวิตที่ต้องดำเนินตามวิถีชุมชน ทั้ง
เริ่มต้นส่งสัญญาณให้เห็นถึงความอ่อนแอในการดำเนินชีวิตตามแนวทางศาสนาในหมู่คนรุ่นใหม่หรือเยาวชน เป็น
จุดแปรเปลี่ยนของจิตสำนึกที่ยึดมั่นในกฎกติกาบนฐานทางศีลธรรม ยึดถือปฏิบัติตามแบบพิธีกรรมทางศาสนา
มากกว่าคำสอน ขาดการเรียนรู้ในการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับธรรมชาติ ขาดการเคารพตนเองจนก่อหรือสร้าง
ปัญหาให้แก่ครอบครัว ขาดการเคารพผู้อื่น ถือเอาตนเป็นที่ตั้งด้วยความเป็นปัจเจก เอาแต่ประโยชน์ตนและพวก
พ้อง ไม่เอื้ออาทรต่อกันและแบ่งปันเต็มไปดด้วยจิตใจที่เอารัดเอาเปรียบ ใจไม่งาม ใจไม่ผ่องแผ้ว

ในยุคนี้ โรงเรียนเป็นเพียงสถาบันเดียวที่ยังมีการดำเนินงานสนองตอบนโยบายเศรษฐกิจพอเพียง ในการ
ทำการเกษตรพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ โดยมีแปลงสาธิตที่โรงเรียนเพื่อ
เป็นศูนย์เรียนรู้แก่นักเรียนและคนในชุมชน

ภาพที่ 1 ครูกับผู้นำชุมชนชี้แจงแปลงสาธิตการเกษตรพอเพียง

สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. จากการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมบ้านยอดแกง ตำบลยอดแกง อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์

1.1 พบมีการปรับประยุกต์หลักการระตา 6 ให้เป็นคำถามนำเพื่อศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมสิ่งใดเป็น
สิ่งที่มีคุณค่าและมีความสำคัญจากอดีตถึงปัจจุบันอะไรเป็นความจริงของชีวิตแนวปฏิบัติตามหลักทางศาสนาเป็น
อย่างไร การให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้เป็นอย่างไรการเคารพตนเองการเคารพผู้อื่นเป็นอย่างไร

1.2 พบการสังเคราะห์คุณลักษณะชุมชนการระดมทุนจากการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมบ้านยอดแกงผ่านยุคต่าง ๆ และจากคำถามนำที่ปรับมาจากการระดมทุน 6 กำหนดคุณลักษณะชุมชนการระดมทุนได้ 8 ประการ คือ 1) มองเห็นคุณค่าและยึดถือว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งสำคัญ 2) เข้าใจในความจริงของชีวิต 3) ยึดแนวปฏิบัติตามหลักทางศาสนา 4) ให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้ 5) เคารพตนเอง 6) เคารพผู้อื่น 7) มีการสละให้ 8) มีใจงามใจผ่องแผ้ว

1.3 พบประเด็นสำคัญคือชุมชนกำลังเผชิญกับความเสี่ยงต่อการสูญหายเรื่องคนเคารพคน และคนเคารพสิ่งเหนือธรรมชาติ หลังจากเรื่องคนเคารพธรรมชาติได้สูญหายไปจากชุมชน แต่ที่ชุมชนยังคงดำเนินวิถีของตนไปได้นั้นเพราะ ชุมชนมีจุดแข็งอยู่ในเรื่องความเคารพทั้งการเคารพตนเองและการเคารพคนอื่น อีกทั้งมีความใจงามที่ยังเอื้ออาทรกันและแบ่งปัน ยึดมั่นในขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี จึงนำจุดแข็งนี้ไปสู่การสร้างกระบวนการชุมชนการระดมทุนที่เหมาะสมในชุมชนบ้านยอดแกง เพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ในการสร้างความเข้มแข็งและมีภูมิคุ้มกันให้กับชุมชนกินดีอยู่ดี เป็นสังคมใจงามต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมชุมชนบ้านยอดแกง เป็นการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมที่เชื่อมโยงกับความเป็นชุมชนการระดมทุนโดยศึกษาผ่านการตั้งถิ่นฐาน ผ่านสถาบันหลักของชุมชน และผ่านการดำเนินวิถีชีวิตของคนในชุมชน พบว่า การดำเนินวิถีชีวิตของคนในชุมชนนั้น สามารถเชื่อมโยงปัจจุบันถึงอดีตได้และสามารถคาดการณ์อนาคตได้ ปรากฏการณ์ทางสังคมที่เป็นพฤติกรรมของคนมองผ่าน ปัจจัย 4 คืออาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม การรักษาโรค ต่อไปจะเรียกปัจจัย 4 ว่า เสื้อผ้า บ้าน อาหารและยา จะเห็นชัดกว่าการมองผ่านการตั้งถิ่นฐานหรือผ่านสถาบันหลักของชุมชนเพราะหากมองผ่านการตั้งถิ่นฐานหรือสถาบันหลักของชุมชนจะเห็นภาพใหญ่ของการเคลื่อนไหว แต่ถ้ามองผ่านเสื้อผ้า บ้าน อาหารและยา จะเห็นทั้งระดับปัจเจก ระดับครอบครัว ระดับชุมชน ทั้งยังสะท้อนไปถึงความใกล้ชิดทางสังคมในเรื่องการดำรงชีวิต เช่นกลุ่มนี้เป็นเครือญาติที่กินปลา กลุ่มนี้กินเนื้อ จึงเห็นปรากฏการณ์เป็นกลุ่ม ๆ เป็นเครือญาติ เห็นวิถีชีวิตนามสกุลนี้เป็นการสะท้อนการเคารพสิ่งสำคัญ อย่างตระกูลที่ไม่กินเนื้อสัตว์ใหญ่ก็จะสะท้อนให้เห็นความมีจริยธรรม คุณธรรมค่อนข้างสูง เชื่อมถึงว่าไม่ค่อยจะดื่มสุรา ยกเว้นเป็นครั้งคราวหรือเข้าสังคม สังสรรค์กันในเครือญาติหรือไม่ดื่มเลย บางเครือญาติจะเห็นความแข็งแกร่งการเคารพกันตามระดับอาวุโสอย่างเหนียวแน่น อีกทั้งเห็นปรากฏการณ์ทางสังคมของการรวมกลุ่ม การแบ่งปันซึ่งเป็นการตั้งบนฐานความเคารพ จากการขับเคลื่อนชุมชนการระดมทุนทำที่ผ่านมานั้นมันเป็นตัวสนับสนุนฐานคิดที่วางไว้คือเคารพสิ่งสำคัญร่วมกัน สรรค์สร้างสังคมใจงาม เป็นฐานคิดที่ใช้เป็นคำถามนำในการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมได้ พบว่าการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมผ่านการดำเนินวิถีชีวิตทำให้เห็นภาพปรากฏการณ์ทางสังคมได้ชัดเจน สามารถเชื่อมโยงปัจจุบันลงไปหาอดีต และสามารถคาดการณ์อนาคตได้ ตัวอย่างการแต่งกายในยุคหนึ่ง เยาวชนแต่งชุดโหว่สัดส่วน โหว่สัดคือและของสงวน โดยไม่รู้ว่าเป็นสิ่งสำคัญระหว่างเสื้อผ้ากับของสงวนของตน แสดง

ว่าไม่ได้ให้ความเคารพตนเองแต่เคารพแพชชั่น เคารพค่านิยมตะวันตกการที่เราเอาเสื้อผ้า บ้าน อาหารและยาไปศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมที่เชื่อมโยงถึงชุมชนการระดมทุนโดยผ่านการดำเนินวิถีชีวิตนั้นทำให้เราประเมินสถานการณ์ทางสังคมได้เห็นความเสี่ยง และการสร้างภูมิคุ้มกัน สอดรับและไปในทิศทางเดียวกันกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่11เป็นอย่างดี

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่11 ได้พูดถึงการประเมินสถานการณ์ว่า สังคมไทยกำลังเผชิญวิกฤติความเสื่อมถอยด้านคุณธรรมและจริยธรรม และมีการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมที่หลากหลาย สะท้อนให้เห็นได้จากคนในสังคมมีความถี่ในการใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหามากขึ้น ทั้งปัญหาครอบครัว การแย่งชิงทรัพยากรระหว่างชุมชน ความคิดเห็นต่างทางการเมือง ขณะกระบวนการยุติธรรมแก้ไขปัญหาได้ไม่เต็มที่ ผู้ใช้ความรุนแรงมักขาดความยับยั้งชั่งใจ มีพฤติกรรมเลียนแบบหรืออาจเกิดจากการเลี้ยงดูขาดการใช้เหตุใช้ผล ขาดความเอื้อเฟื้อ เอื้ออาทร ส่งผลให้คนมีคุณธรรมและจริยธรรมของคนในสังคมลดลง ความเสี่ยงต่อค่านิยมที่ดั่งามของไทยเสื่อมถอย ส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมที่ดั่งาม ส่งผลให้สังคมไทยมีความเป็นวัตถุนิยม พฤติกรรมของคนในสังคมเปลี่ยนแปลง ให้ความสำคัญกับศีลธรรมและวัฒนธรรมที่ดั่งามลดลงมุ่งหารายได้เพื่อสนองตอบความต้องการ การช่วยเหลือเกื้อกูลลดลง ความมีน้ำใจไมตรีน้อยลง ต่างแก่งแย่งเอาเปรียบกัน ทำให้คนไทยขาดความสามัคคี ขาดการเคารพสิทธิผู้อื่นและการยึดผลประโยชน์ประเทศ ส่งผลต่อวิถีชีวิตคนไทยทั้งระดับครอบครัว ชุมชน และประเทศการสร้างภูมิคุ้มกันคือ ประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การพัฒนาประเทศบนฐานความรู้และเทคโนโลยีที่ทันสมัย สังคมไทยมีค่านิยมและวัฒนธรรมที่ดั่งาม ลดอิทธิพลของความทันสมัยและความขัดแย้ง นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวัน ครอบครัวบ่มเพาะความเป็นไทยที่มีจิตสำนึกและอัตลักษณ์ที่ตระหนักถึงรากเหง้าของตน

การดำเนินวิถีชีวิตอย่างแท้จริงในชุมชนด้วยปัจจัยเสื้อผ้า บ้าน อาหารและยา ถูกลดความสำคัญลงโดยเทคโนโลยี และความทันสมัย ความเป็นสมัยใหม่ทำให้มาลดทอนความสำคัญของความแท้จริงลงไป เป็นการหลงทิศผิดทางชั่วขณะไปตามความทันสมัยชุมชนการระดมทุนนั้นเป็นแนวทางสร้างภูมิคุ้มกัน อันเป็นกระบวนการความคิดใหม่ กระบวนการเรียนรู้ใหม่ในการสร้างภูมิคุ้มกันสิ่งที่ควรเคารพร่วมกัน สิ่งที่มีคุณค่าและมีความสำคัญในการดำเนินวิถีชีวิตที่มีเสื้อผ้า บ้าน อาหารและยา ซึ่งความทันสมัยมาลด บั่นทอนความสำคัญลงไป แต่ก็ยังเป็นเพียงแค่ชั่วขณะ ยกตัวอย่าง เรื่องการกลับคืนมาของสมุนไพร ซึ่งการกลับมาครั้งนี้ น่าจะอยู่นานเพราะเป็นการกลับมาแบบร่วมสมัยเรื่องอาหารปลอดภัยและความมั่นคงทางอาหารหรือการกลับคืนเรื่องบ้านก็มีแนวคิดคืนบ้านใต้ถุนสูง เพราะจากปัญหาน้ำท่วม แม้ในชนบทเองก็เริ่มมองเห็นปัญหาน้ำท่วมเช่นกันเนื่องจากการถมดินสูงกว่ากันและกัน ในที่สุดไม่มีทางให้น้ำไหลทิ้งนี้เกิดจากความไม่เคารพกันต่างแก่งแย่งเอาเปรียบกันจะเห็นว่าจุดเสี่ยงที่สำคัญคือความเป็นสมัยใหม่หรือความทันสมัย ทำให้ทุกอย่างเปลี่ยน ความคิดในเรื่องเสื้อผ้า บ้าน อาหารและยาเปลี่ยน

หมด ความทันสมัยทำให้เกิดการบริโภคบนฐานการกั๊ยม อย่างเช่นบ้านทันสมัยแม้จะต้องกู้เท่าไรก็ยินยอม ปัจจัย เสื้อผ้า บ้าน อาหารและยา นั้นเป็นความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ เมื่อคนเรียนรู้ธรรมชาติแล้วจึงนำมาสร้าง สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ให้เป็นประโยชน์อาหารคือจุดเสี่ยงที่สำคัญสุดในปัจจุบัน เสื้อผ้า บ้าน อาหารและยาเพราะอาหารมี ผลกระทบต่อสิ่งอื่นมากมายมหาศาล ดังคำว่า “กินดี อยู่ดี” กินดี หมายถึง 1) อาหารมีพอเพียง 2) อาหารมี คุณภาพ 3) อาหารมีความปลอดภัย ชุมชนใดให้ความสำคัญเรื่องความมั่นคงทางอาหาร จะมีความเคารพในสิ่งต่าง ๆ คงจะไม่ทำลายป่า ทำลายน้ำ ทำลายดินความมั่นคงทางอาหารจึงถูกหยิบยกขึ้นเป็นปัญหาระดับโลก หนังสือ “การค้ากับนิเวศ ธุรกิจกับความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม” พูดถึงเรื่องความมั่นคงทางอาหารว่า การพูดถึงกำไรสูงสุด จะทำให้ทุกสิ่งถูกทำลายทั้งทรัพยากรดิน น้ำและอื่น ๆ เพื่อเพิ่มผลผลิต เพิ่มผลกำไร

ทำอย่างไรจึงจะเรียนรู้อยู่ร่วมกันกับความทันสมัยได้ คำตอบคือต้องร่วมสมัย การร่วมสมัยคือการนำอดีตมา ปรับประยุกต์กับปัจจุบันการร่วมสมัยเป็นภูมิคุ้มกันที่ดี เช่นสมุนไพร กลับคืนมาครั้งใหม่จึงไปอยู่ในแคปซูล มันคือ การร่วมสมัย พื้นที่ปลูก คุณค่าตัวยา ภูมิปัญญา หมอยาพื้นบ้านล้วนยังคงอยู่ทั้งเป็นการผสมผสาน แพทย์ และ ระบบโรงงานการขับเคลื่อนชุมชนคาร์วะตะธรรมโดยฐานคิด “เคารพสิ่งสำคัญร่วมกัน สรรค์สร้างสังคมใจงาม” เป็นการเคารพในความร่วมสมัย ไม่หลงเอาแต่อดีตกลับดีดทั้งปัจจุบันไม่เอาแต่ปัจจุบันหันหลังให้ความหลังครั้ง อดีตคือไม่เพื่อจ้อในอนาคต และไม่หลงไหลในอดีตหากแต่ให้ความเคารพทั้งสิ่งใหม่และสิ่งเก่า เรียนรู้กันและกัน ปรับประยุกต์เข้าหากันและอยู่ร่วมสมัยกัน

จากการได้ศึกษาแนวคิดจากหนังสือ 99ต่อ1เกลียวมรณะแห่งความเหลื่อมล้ำ เขียนโดย Chuck Collins แปลโดยศิริพงษ์วิโรจน์ ได้เห็นประเด็นสำคัญคือ คุณค่า อำนาจ กฎเกณฑ์ การเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐาน 3 ประการที่จะกระตุ้นเกลียวมรณะแห่งความเหลื่อมล้ำเคยเกิดขึ้นแล้ว มีการเปลี่ยนแปลงคุณค่าขึ้นในวัฒนธรรม บรรทัดฐานและเรื่องเล่าต่าง ๆ ที่ชี้นำวิถีชีวิตและการคิดของเรา มีการเปลี่ยนแปลงอำนาจจากคน 99 เปอร์เซ็นไปสู่ คน 1 เปอร์เซ็น และมีการเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์ซึ่งควบคุมเศรษฐกิจ ให้เอื้อประโยชน์แก่คน 1 เปอร์เซ็นด้วย รายจ่ายคน 99เปอร์เซ็นต์ การเปลี่ยนแปลงทั้ง 3 ประการเหล่านี้ คุณค่า อำนาจ กฎเกณฑ์ แต่ละอย่างมีปฏิสัมพันธ์ และส่งอิทธิพลต่อกันและกันดังนั้นกระบวนการทางสังคมในมิติชุมชนคาร์วะตะธรรม ทำให้เราเห็น อำนาจ กฎเกณฑ์และคุณค่าของสิ่งที่เราศึกษาคือ อำนาจที่เกิดจากความถูกต้องจะนำไปสู่การสร้างกฎเกณฑ์ที่ยุติธรรมและ สร้างคุณค่าที่งดงามให้ชุมชน

ข้อค้นพบคือ การศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคม โดยผ่านวิถีการดำเนินชีวิต ทำให้สามารถประเมิน สถานการณ์ เห็นความเสี่ยง และการสร้างภูมิคุ้มกันได้ตามทิศทางแผนฯ จุดเสี่ยงคือความทันสมัย ความสำคัญของ ปัจจุบัน เสื้อผ้า บ้าน อาหารและยาถูกลดทอนความสำคัญลง สิ่งเหล่านี้หากมีการเคลื่อนตัวเข้าไปในชุมชนคาร์วะตะ ธรรมแล้ว จะทำให้การลดทอนความสำคัญเหล่านั้นเป็นการร่วมสมัย มิติชุมชนคาร์วะตะธรรมมองความร่วมมือ เป็นภูมิคุ้มกัน ภูมิคุ้มกันที่ดีต้องเริ่มบนฐานหรือก่อรูป อำนาจที่ดี อำนาจที่ดีก็นำสู่กฎเกณฑ์ที่ดีและสร้างคุณค่าที่ดี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

เนื่องจากฐานคิดของชุมชนการวะตะธรรมค้นพบคุณลักษณะ 8 ประการของชุมชนการวะตะธรรม และได้ก่อเกิดกรอบคร่าวต้นแบบและตัวแทนชุมชนการวะตะธรรมขึ้นมาใช้ขับเคลื่อนชุมชนบ้านยอดแกงและเครือข่ายเพียงเท่านั้น หากชุมชนพื้นที่อื่นจะนำไปใช้ จะต้องไม่คาดหวังว่าฐานคิดและคุณลักษณะ 8 ประการของชุมชนการวะตะธรรมนั้น เป็นงานวิจัยครอบจักรวาลที่สามารถนำไปใช้สร้างชุมชนพื้นที่อื่นได้อย่างเดียวกันกับชุมชนบ้านยอดแกง เพราะเราไม่ล่วงรู้อนาคต การนำไปใช้จึงไม่รู้ว่าจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ แต่เชื่อว่าการนำไปสร้างชุมชนอื่นสามารถขับเคลื่อนไปได้หากหากระบวนการอันเหมาะสมกับชุมชนของตนเอง

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ในการวิจัยครั้งต่อไป

หากมีงานวิจัยที่จะนำผลงานวิจัย ชุมชนการวะตะธรรมไปใช้ในครั้งต่อไป ผู้วิจัยอยากเห็น “พลังความใกล้ชิดทางสังคม” ว่ามีมิติ รูปแบบ เนื้อหาอย่างไร เพราะจากการขับเคลื่อนชุมชนการวะตะ ธรรมทำให้พบว่า ความเคารพที่ผ่านระบบอาวุโสทางเครือญาติยังคงความเข้มแข็งมากกว่าระบบอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา*. (พิมพ์ ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- นันทวัช นุนารณ. (2560). ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณค่าแห่งวิถีชีวิต วัฒนธรรม เพื่อการศึกษาที่ยั่งยืน. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์*. 12 (34), 17-26.
- สิริภพ สนวนง, พระยุกธนา อธิจิตโต, สงวน หล้าโพนทัน. (2563). รูปแบบการพัฒนาภูมิปัญญาและประเพณีเชิงพุทธกับการส่งเสริม การเรียนรู้ของประชาชนในเขตอีสานใต้. *Academic MCU Buriram Journal*, 5 (1), 148-162.
- สมบุรณ์ ธรรมลังกา. (2556). รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในจังหวัดเชียงราย. *Journal of Education Naresuan University*, 5 (2), 52-63.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555-2559*. [Online] สืบค้นเมื่อ 26 ตุลาคม 2554 เข้าถึงได้จาก : http://www.nesdb.go.th/download/article/article_20160323112431.pdf.